

Az új Polgári Törvénykönyv jegyzőket érintő újdonságai

A JEGYZŐ ÉS KÖZIGAZGATÁS INTERJÚJA SÁRINÉ DR. SIMKÓ ÁGNESSEL,
A BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM CÍMZETES EGYETEMI DOCENSÉVEL

■ Ön több mint egy évtizedig az igazságügyi tárca főosztályvezetőjeként és miniszteri biztosként az új Ptk. előkészítésén dolgozott. A korábbi és az új Polgári Törvénykönyvet összehasonlító Fordítókulcs szerkesztője és egyik szerzője, az új kódexet bemutató konferenciasorozat moderátora és egyik előadója. Megtenné, hogy lapunk olvasói számára kiemeli a 2013. évi V. törvény néhány újdonságát?

Örömmel. Elsőként az áttekintést segítő technikai újításokat említeném: a kódex az egyes nagy részeket összefogó könyvekre oszlik, amelyen belül minden paragrafus a száma mellé címet is kap. Így sokkal könnyebb a keresés, eligazodás a megduplázódott terjedelmű törvénykönyvben.

■ Mi okozta a terjedelem ilyen jelentős bővülését?

A legnagyobb terjedelmű változás, hogy a családjog és a társasági jog szabályai is bekerültek, de ezek mellett egyrészt számos olyan témakör szabályozására is sor került, amiket nem tartalmazott a korábbi Ptk. (pl. a lízing, a franchise, a bizalmi vagyongazdálkodás), másrészt az eddigi rendelkezések bővültek, részletesebbé váltak.

■ Rátérve az egyes szabályokra: kapott-e konkrét feladatot az új Ptk.-ban a jegyző?

Négy ilyen területet találhatunk a kódexben. Az új szabályozás értelmében a kiskorúak részére egységesen gyámot, a nagykorúak részére gondnokot kell rendelni. Ennek megfelelően úgy került át a Ptké. rendelkezése a törvénykönyvbe, hogy a magzat jogainak megóvása érdekében szülője, nagyszülője, az ügyész és a jegyző kérheti a gyámhatóságtól gyámrendelést a magzat részére.

A második jogterület a házasságkötés. A házasságkötést megelőző eljárás szabályai nem változtak, így változatlanul a jegyző adhat indokolt esetben felmentést a szándék bejelentése és házasságkötés közötti 30 napos várakozási idő alól. Az anyakönyvi szabályozással összhangban azt is lehetővé teszi az új Ptk., hogy a házasságkötés kérelmére a házasságot a nyilvánosság mellőzése mellett, illetve – a jegyző engedélye alapján – a hivatalos helyiségén kívül más, erre megfelelő helyen kössék meg.

A rokoni, hozzátartozói kapcsolat változatlanul a házasság érvénytelenségét váltja ki. Továbbra is fennmarad viszont az a lehetőség, hogy a testvérnek testvére vér szerinti leszármazójával kötött házassága esetén a jegyző e házassági akadály alól a házasságkötés előtt vagy a házasság fennállása alatt felmentést adjon. Új rendelkezés segíti az ilyen esetekben a jegyző döntését, kimondja ugyanis az új Ptk., hogy felmentés akkor adható, ha a házassággal létrejövő kapcsolat a gyermekek egészségét nem veszélyezteti. Így például a már régebben együtt élő párnak közös gyermekei megszülettek, vagy a házasságkötés már nincsenek abban a korban, hogy gyermekeket vállalhatnának.

■ Változtak a birtokvédelem szabályai és benne a jegyző szerepe?

Ez a harmadik témakör, amit megemlítenék. A birtokot megillető birtokvédelem, valamint az igénybe vehető önhatalom szabályozása azonos. Mindkét törvénykönyv a birtokvédelem három eszközét határozza meg: az önhatalmat, a közigazgatási úton való igényérvényesítést és a birtokperet. A birtokpernél az a változás, hogy tilos önhatalom esetén a birtokos nem csak egy év eltelté után kérheti a bíróságtól az eredeti

2013. február 11-én az Országgyűlés elfogadta a jövő év március 15-én hatályba lépő új Polgári Törvénykönyvet. A jegyzők napi munkáját meghatározó számos egyéb jogszabály mellett elengedhetetlen a kódexben megjelenő rendelkezések áttekintése, megismerése is. Ehhez kívánunk segítséget nyújtani az új Ptk. korábbi előkészítő csapatának tagjával készített interjúkkal.

birtokállapot helyreállítását vagy a zavarás megszüntetését, hanem ennek érdekében korábban is a bírósághoz fordulhat. Vagyis a birtokában háborított az első évben választhat, hogy jegyzői vagy bírósági védelmet kér, nem kötelező a jegyzőhöz fordulnia.

Ha a birtokos egy éven belül a jegyzőtől kéri az eredeti birtokállapot helyreállítását és a zavarás megszüntetését, akkor a jegyző ezt elrendeli, kivéve, ha nyilvánvaló, hogy az, aki birtokvédelmet kért, nem jogosult a birtoklásra vagy birtoklásának megzavarására túrni volt köteles. Kérelmére a jövőben is jogosult lesz a hasznok, a károk és a költségek kérdésében határozni. A jegyző határozata ellen közigazgatási úton jogorvoslatnak helye nincs, aki a határozatot sérelmesnek tartja, a kézbesítésétől számított tizenöt napon belül a bíróságtól a másik féllel szemben indított perben kérheti a határozat megváltoztatását. A birtoklás kérdésében hozott határozatot a meghozatalától három napon belül végre kell hajtani, a keresetindítás nem halasztó hatályú. Kivétel ez alól, ha a jegyző a hasznok, károk és költségek kérdésében is határozatot hozott, és az érdekelt fél ebben a kérdésben vagy a birtoklás kérdésében

pert indított. Ez a szabály a Ptk.-ból átkerült az új Ptk.-ba csakúgy, mint az a rendelkezés, hogy a bíróság elrendelheti a birtoklás kérdésében a jegyző által hozott határozat végrehajtásának felfüggesztését, ha a rendelkezésre álló adatok alapján a határozat megváltoztatása várható.

■ **Melyik a negyedik jogterület, ahol a jegyző szerepet kapott?**

A találás, aminek szabályozása részletesebb lett az új kódexben, mert átvesz rendelkezéseket a talált dolgok tekintetében követendő eljárásról szóló 18/1960. (IV. 13.) Korm. rendeletből. Az így kiegészített szabályozás értelmében akkor szerzheti meg valaki a más által elvesztett dolog tulajdonjogát, ha megtett mindent annak érdekében, hogy a dolgot a tulajdonos visszakaphassa, és a dolog tulajdonosa (vagy aki az átvételre jogosult) a találástól számított egy éven belül, élő állat esetén három hónapon belül a dologért nem jelentkezik. Szabályozza az új Ptk. a találótársak jogai és kötelezettségei megoszlását: a találó jogai őket együttesen, egymás között egyenlő arányban illetik meg, kötelezései viszont egyetemlegesen terhelik. Azt is kimondja, hogy találótárs az is, aki a dolgot elsőként felfedezte és annak birtokbavételére törekedett, de végül előbb más vette azt birtokba.

A találó főkötelezettsége, hogy a talált dolgot a találástól számított nyolc napon belül a dolog elvesztőjének, tulajdonosának, átvételre jogosult más személynek, vagy pedig a találás helye szerinti illetékes jegyzőnek átadja. A jegyző feladata, hogy nyilatkozatot kérjen a találótól arra vonatkozóan, hogy igényt tart-e a dolog tulajdonjogára, majd igazolást adjon számára az igénybejelentéséről. Ha az átadott dolog tulajdonosa vagy az átvételére jogosult személye megállapítható, a dolgot haladéktalanul átadja neki. Egyébként pedig az átadástól számított három hónapig őriznie kell. Ha ez idő alatt a jogosult nem jelentkezik, a dolgot a találónak ki kell adni, ha a tulajdonjogra az átadáskor igényt tartott. A találó a neki kiadott dolgot használhatja, de nem idegenítheti el, nem terhelheti meg, és használatát másnak nem engedheti át. Ha pedig a jogosult a dologért az átadástól számított három hónap alatt nem jelentkezett, és a találó nem tartott igényt a dolog tulajdonjogára, a jegyző a talált dolgot a közigazgatási végrehajtás keretében lefoglalt vagyontárgyak értékesítésére vonatkozó rendelkezések alkalmazásával értékesíti.

A közönség számára nyitva álló helyen (épületben, helyiségben, közforgalmú közlekedési, szállítási vállalat szállítóeszközén) talált dolgot a találó köteles átadni az üzemeltető alkalmazotjának. Az ilyen dolog tulajdonjogára a találó nem tarthat igényt. További speciális szabály, hogy ha az átvételre jogosult személye nem állapítható meg, az üzemeltető a dolgot az átadástól számított három hónapon át

köteles megőrizni, vagy ha erre nincs lehetősége, akkor az átadástól számított nyolc napon belül a jegyzőnek kell átadnia. Ha a jogosult a dologért három hónapig nem jelentkezik, az üzemeltető vagy a jegyző értékesíti a talált dolgot.

Ha a közönség számára nyitva álló helyen vagy másutt talált dolog nem tartható el vagy nem őrizhető meg, a jegyző, a hivatal vagy a vállalat feladata, hogy gondoskodik az azonnali értékesítéséről. A talált dolog tulajdonosának jogai attól függően alakulnak, hogy mikor jelentkezik: ha az értékesítés előtt, akkor ki kell adni számára a talált dolgot, az értékesítés után pedig a befolyt összeget. A találástól számított egy év után ezek a jogok elvesznek. Ha a jogosult nem jelentkezik, és a talált dolgot a találó sem szerez tulajdonjogot, akkor az értékesítésből befolyt összeg az államé lesz.

■ **Hogyan szabályozza az új Ptk. az értékes dolgok, kincsek találását? Mikor jár díj a becsületes megtalálónak?**

A nagyobb értékű dolgok megtalálójának járó találdíját a korábbiaknál részletesebben szabályozza az új Ptk. Úgy rendelkezik, hogy a nagyobb értékű dolog megtalálójára akkor jogosult találdíjra, ha a dolog tulajdonjogát a találó nem szerezte meg és mindent megtett annak érdekében, hogy a tulajdonos a dolgot visszakaphassa. Azt is egyértelművé teszi, hogy a találótársakat egyenlő arányban illeti meg ez a díj. Az új kódex tartalmazza a találó visszatartási jogát: megtagadhatja költségei és találdíja kielégítéséig a talált dolog kiadását. Új rendelkezés, hogy a találót ezek a jogok akkor is megilletik, ha a talált dolgot a hatóságnak adta át. Ebben az esetben a hatóság a dolgot vagy az értékesítéséből befolyt vételárat a találó hozzájárulásával adhatja ki a jogosultnak, kivéve, ha a jogosult a dolog értékét a hatóságnál letétbe helyezi és így a letétbe helyezett összeg a letett dolog helyébe lép.

A kincstalálás szabályai nem változtak. Ha valaki olyan értékes dolgot talált, amelyet ismeretlen személyek elrejtettek, vagy amelynek tulajdonjoga egyébként feledésbe ment, fel kell ajánlania az államnak. Ha a tárgy a védett kulturális javak körébe tartozik, tulajdonjoga a törvény erejénél fogva az államot illeti meg. Az egyéb tárgyaknál az állam képviselője dönt: ha a dologra nem tart igényt, a tulajdonjogot a találó szerzi meg, egyébként pedig a találó a dolog értékéhez mérten megfelelő díjra jogosult.

■ **Mondana még más területekről egy-két példát a változásokra?**

Nagyon nehéz egy-két témakört kiemelni, hiszen jelentős változások történtek a személyiségi jogi szabályozástól a családjogon át a társasági jogig, a zálogjogtól az érvénytelenségig, az egyes szerződéseknél, az öröklési jogban és még számos területen, valamint módosult a tör-

vénykönyv szerkezete is (pl. új helyre kerültek a szerződések biztosítékai, a zálogjog szabályok, az utaló magatartás). Talán három egymástól távoli témakört emelnék ki, amelyekkel a közigazgatás bármelyik területén kapcsolatba kerülhetünk: a cselekvőképesség, az üzleti titok és a kártérítés új szabályait.

A cselekvőképesség csak részlegesen korlátozható, megszűnt a cselekvőképesség általános korlátozásának lehetősége, így a cselekvőképességet csak meghatározott ügycsoport vagy ügycsoportok tekintetében lehet korlátozni. A gondnokság alá helyezés feltétele, hogy az érintettnek az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége – mentális zavara következtében – tartósan vagy időszakonként visszatérően nagymértékben csökkent. De ez önmagában nem elegendő ok a cselekvőképesség korlátozásához: a meghatározott ügycsoportra vonatkozó korlátozás akkor kerülhet sor, ha ez az egyén körülményeire, valamint családi és társadalmi kapcsolataira tekintettel indokolt.

A cselekvőképességet kizáró gondnokság helyett a bíróság cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alá helyezi azt a nagykorút, akinek az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége – mentális zavara következtében – tartósan, teljes körűen hiányzik, és emiatt – egyéni körülményeire, valamint családi és társadalmi kapcsolataira tekintettel – gondnokság alá helyezése indokolt.

A cselekvőképesség nem korlátozható részlegesen vagy teljesen, ha az érintett számára kevésbé korlátozó intézkedés is megfelelő segítséget, illetve védelmet nyújthat. Ilyen új lehetőség az úgynevezett támogatott döntéshozatal: a gyámhatóság az egyes ügyei intézésében, döntései meghozatalában belátási képességének kisebb mértékű csökkenése miatt segítségre szoruló nagykorú számára, annak kérelmére támogatót rendel ki. Ha pedig a gondnokság alá helyezési perben a bíróság úgy ítéli meg, hogy a cselekvőképesség részleges korlátozása sem indokolt, de az érintett személy segítségére szorult, a gondnokság alá helyezés iránti keresetet elutasítja, és határozatát közli a gyámhatósággal. A támogatót ebben az esetben is az érintettel egyetértésben a gyámhatóság rendeli ki.

Megnyugtató tudat, hogy szellemi leépüléssel járó betegségünk vagy aggkorunk esetére már akkor intézkedhetünk, amikor még teljes szellemi frissességnek örvendünk. Minden nagykorú cselekvőképességű személy cselekvőképességének jövőbeli részleges vagy teljes korlátozására esetére közokiratban, ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratban vagy gyámhatóság előtt személyesen előzetes jognyilatkozatot tehet, amelyben megnevezheti azt, akit gondnokának javasol, akit kizár a lehetséges gondnokok közül, továbbá rendelkezhet arról is, hogy egyes személyes és vagyoni ügyeiben a gondnok milyen módon járjon el.

■ **Mennyiben új az üzleti titok szabályozása?**

Az új Ptk. kimondja, hogy a magántitok védelme kiterjed különösen a levéltitok, a hivatásbeli titok és az üzleti titok oltalmára. Az új szabályozás értelmében: „*Üzleti titok a gazdasági tevékenységhez kapcsolódó minden nem közismert vagy az érintett gazdasági tevékenységet végző személyek számára nem könnyen hozzáférhető olyan tény, tájékoztatás, egyéb adat és az azokból készült összeállítás, amelynek illetéktelenek által történő megszerzése, hasznosítása, másokkal való közlése vagy nyilvánosságra hozatala a jogosult jogos pénzügyi, gazdasági vagy piaci érdekét sértené vagy veszélyeztetné, feltéve, hogy a titok megőrzésével kapcsolatban a vele jogszerűen rendelkező jogosultat felróhatóság nem terheli.*” Ez a meghatározás pontosítja az eddigi definíciót, valamint – eltérően a korábbi Ptk.-tól – a jogszerű pénzügyi, gazdasági vagy piaci érdekeiben sértettek közül nem veszi ki a magyar államot.

Emellett nem rendelkezik az új szabályozás a Ptk. 81. § (3)–(4) bekezdésében foglaltakról, nem határozza meg, hogy az állami, önkormányzati vagy non-profit szervezetek során mi nem minősül üzleti titoknak. Ezzel az új Ptk. külön törvényekre – adatvédelmi szabályokra – bízva annak rendezését, hogy az üzleti titok védelméhez és a közérdeklődésre joggal számot tartó adatok megismeréséhez fűződő jogok egymásra tekintettel érvényesülhessenek. Felhívom a figyelmet az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény április 30-án elfogadott módosítására, amely a közérdekű, illetve közérdekből nyilvános adatok megismerését érinti.

■ **Melyek a legjelentősebb változások a kártérítéssel kapcsolatban?**

Az új Ptk. külön választja a kontraktuális és a deliktuális felelősségi szabályokat, a szerződésszegésért való felelősségnél már nem a felróhatóságon alapuló felelősség érvényesül. A szerződésen kívüli károkozásnál a felelősség alapja változatlanul a felróhatóság: aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni, és a károkozó akkor mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy magatartása nem volt felróható.

A szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség körében a károkozás előtt szerződéses viszony volt a felek között, és ennek az önként és átgondoltan vállalt kötelezettségnek a megszegése a károkozó magatartás. Erre figyelemmel (és tekintettel a bírói gyakorlat tendenciáira is) az új kódex megszigorítja a felelősség alóli kimentés lehetőségét. „*Aki a szerződés megszegésével a másik félnek kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegést ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje, vagy a kárt elhárítsa.*” A szolgáltatás tárgyában keletkezett kárt meg kell téríteni, de az előbb említett szempontokra tekintettel az új szabályozás a szerződésszegéskor előrelátható károkokra korlátozza a szerződés-szegő által megtérítendő következmény-károkok és az elmaradt haszon mértékét.

A lap olvasói számára kiemelem a közigazgatási jogkörben okozott kárért való felelősséget, amit akkor lehet megállapítani, ha a kárt közhatalom gyakorlásával vagy annak elmulasztásával okozták, és a

kár rendes jogorvoslattal, továbbá a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata iránti eljárásban nem volt elhárítható. Az ilyen károkozásért a közhatalmat gyakorló jogi személy tartozik felelősséggel. Azt is szabályozza az új Ptk., hogy ha a közhatalmi jogkör gyakorlója nem jogi személy, a kárért az a jogi személyiséggel rendelkező közigazgatási szerv tartozik felelősséggel, amelynek keretében az eljáró közigazgatási szerv működik.

■ **Várható további, az új Ptk.-hoz kapcsolódó szabályozás?**

Az új törvénykönyv 2014. március 15-én lép hatályba. Addig el kell fogadni, és időben ki kell hirdetni a megváltozott rendelkezésekhez (hogy egy konkrétumot említsek a kft. kötelező tőzsrésztőke minimumának felemeléséhez) kapcsolódó átmeneti szabályokat.

Az új törvénykönyv egyes rendelkezései emellett még külön jogszabályban (zömében törvényben) további kifejtést is igényelnek. Szükséges mielőbb szabályozni az előzetes jognyilatkozatok, a házassági és élettársi vagyonjogi szerződések nyilvántartását, a bizalmi vagyonkezelést, a hitelbiztosítéki nyilvántartást, hogy csak néhány példát emeljek ki.

Igy nem csak a polgári joggal foglalkozóknak, de a közigazgatás valamennyi területén dolgozóknak is – és nem csak a jogászoknak! – át kell tekinteniük azt a rendkívül széles szabályozási területet, amit az új kódex érint. Bízom abban, hogy ehhez hasznos segítséget nyújt a Ptk. Fordítókulcs oda-vissza, a Ptk. Kommentár, valamint az új törvénykönyvet bemutató szakmai konferenciák. ■

ÚJ PTK. ÖN KÉPBE VAN?
PTK2013.HU

Ptk. Fordítókulcs Oda-Vissza
A 2013. évi V. törvény és az 1999. évi IV. törvény jogszabályainak összehasonlító táblázata, melléklet irattábla
Ptk. 6519. \$ Ptk. 339. \$

POLGÁRI JOG
Bevezető és záró rendelkezések
Az ember mint jogalany
Örökletes jog

POLGÁRI JOG
A jogi személy

POLGÁRI JOG
Családjog

POLGÁRI JOG
Dologi jog

POLGÁRI JOG
Kötelmi jog
Elő- és háttér

POLGÁRI JOG
Kötelmi jog
Hamaradik, Negyedik, Ötödik és Hatodik Rész